

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ATATÜRK'ÜN 100. DOĞUM YILINA ARMAĞAN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXIV

Yayın Komisyonu

Prof. Dr. Hüseyin ATAY (Dekan)

Prof. Dr. Hüseyin YURDAYDIN

Doç. Dr. İsmet KAYAOĞLU

Doç. Dr. Beyza BİLGİN

Doç. Dr. Günay TÜMER

Doç. Dr. Rami AYAS

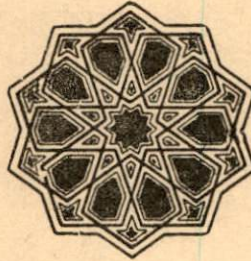
Makalelerin bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXIV

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Prof. Dr. Hüseyin ATAY, <i>İslamda Hayır İşleri</i>	1
Prof. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Medreselerin Gerilemesi</i>	15
Prof. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Temizlik ve Çeşitleri</i>	57
Prof. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, <i>Garânik Meselesinin İstismar- cuları</i>	69
Prof. Dr. Cavit SUNAR, <i>İnsan Olma Yolu</i>	93
Prof. Dr. Cavit SUNAR, <i>Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Terbiye Kuralları</i>	127
Prof. Dr. Hikmet TANYU, <i>Martin Luther'in Türkler Hakkındaki Sözleri</i>	151
Prof. Dr. Mehmet TAPLAMACIOĞLU, <i>Anayasanın Sosyo-Juri- dik Eleştirisi</i>	163
Doç. Dr. Neda ARMANER, <i>Okulda Çocuğun Düşünce ve Davra- nışını Etkileyen Faktörler ve Rehberlik</i>	167
Doç. Dr. Neda ARMANER, <i>Çocukluk Dönemi Dini</i>	175
Doç. Dr. Mehmet AYDIN, <i>Ateizm ve Çıkmazları</i>	187
Doç. Dr. Mehmet AYDIN, <i>Din ve Felsefeye Göre Tanrı</i>	205
Doç. Dr. Mehmet DAĞ, <i>Kelâm ve İslâm Felsefesinde Hareket Ku- ramı</i>	221
Doç. Dr. Ethem RUHİ FIĞLALI, <i>İbn Sadru'd-din Eş-Şirvânî ve İtikâdî Mezhepler Hakkındaki Türkçe Risâlesi</i>	249
Doç. Dr. Ethem Ruhi FIĞLALI, <i>Tercümânü'l-Ümem</i>	277
Doç. Dr. Kemal IŞIK, <i>Mutezile'nin İlk Kurucusu Vâsıl B. Ata ve Büyük Günah Meselesi</i>	337
Doç. Dr. İsmet KAYAOĞLU, <i>Anadolu Selçukluları Devrinde Ti- cari Hayat</i>	359
Doç. Dr. Abdulkadir ŞENER, <i>İslam Hukukunda İctihad ve Taklid Problemi</i>	375

	<u>Sayfa</u>
Doç. Dr. Cihad TUNÇ, <i>Töbe Hakkında Bazı Meseleler</i>	389
Dr. Hayrani ALTINTAŞ, <i>Tasavvuf</i>	413
Ass. Münir ATALAR, <i>Osmanlı Padişahları</i>	425
Dr. Mehmet BAYRAKDAR, <i>Yeni Felsefe ve Yeni Felsefeciler</i> .	461
Doç. Dr. Beyza BİLGİN, <i>Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri</i>	469
Ass. Ruhi KALENDER, <i>15. Yüzyılda Arapça Musiki Terimleri ve Türkçe Karşılıkları</i>	485
Esat KILIÇER, <i>İslâmda Aile Plânlaması</i>	491
Dr. M. Cemal SOFUOĞLU, <i>Şia'nın Sahabiler Hakkındaki Bazı Görüşleri</i>	533
I. GOLDZİHER, <i>İslamiyetin İlk Zamanlarında Zühd.</i> Çev. Dr. Hayrani ALTINTAŞ	539
Afif Abdu'l-Fettah TABBARA, <i>Hız. İbrahim (A.S.) Çeviren Dr. Mehmet AYDIN</i>	547
Antoine VERGOTE, <i>Ergenlikte Din.</i> Çev. Dr. Erdoğan FIRAT ..	583
Muhammed TALBI, <i>Bid'atlar</i> Çev. Dr. Mehmet ŞİMŞEK	593
Louis GARDET, <i>İslâm "Din İlimleri" İçinde İlm-i Kelâmın Yeri Üzerinde Bazı Düşünceler</i> Çev. Dr. M. Sait YAZICIOĞLU .	609

KİTAP TANITMA

Doç. Dr. İsmet KAYAOĞLU, <i>İslamic Medicine</i>	621
Doç. Dr. Abdulkadir ŞENER, <i>Fıkhu'l-İmam el-Evzâ'i Evzâ'i. Evvelu Tedvin Li-Fikhi'l-İmam</i>	623
Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, <i>İslam Düşüncesinde İnsan Hürriyeti Problemi (Mutezile Çözümü)</i>	627
Ahmet KOCA, <i>Fakültemiz Kütüphanesine Gelen Kitap ve Dergiler</i>	631

ANAYASANIN SOSYO-JURİDİK ELEŞTİRİSİ

Yazan: Prof. Dr. Mehmet TAPLAMACIOĞLU

Bizim Anayasa en aydın, en faziletli, iş ahlâkı ve ekonomisi en sağlam bir toplumda uygulanabilen üstün değerde bir belgedir. O kadar ki orada insanlar melek dünya cennet farzedilerek işe başlanmıştır. Dünyada mevcut plüralist, monolitik ve eklektik sistemlerden en ilerisi olan plüralist görüş anayasanın bütün sektörlerine hakimdir. Böylece birçok başına buyruk (muhtar veya özerk) kuruluşlar getirmiştir. Üniversite, danıştay, hakimler kurulu, güvenlik kurulu ve benzeri kuruluşlar özerk niteliktedirler. Özerk kuruluşlar ise onu uygulayanların yüksek memleket ve dünya görüşüne (Weltanschauung) sahip olmasını ve fazilet ve ahlakta yektâ olmasını gerektirir. Bu nitelikte yönetici bulamayan özerk kuruluşlar o zaman uğraşlarını memleket yararına yöneltecek yerde bir sınıf veya bizzat kendi çıkarlarına hasrederlerse bundan kötü ve tehlikeli sonuçlar doğar. Pahalı ve çok titizliği gerektiren bu sistem, Millet'in eğitimi bakımından, yararlı sayılabilir. Bu takdirde gerek meclislere üye seçiminde gerekse Özerk kurumlara personel ve yönetici tayininde çok hassas davranılmalıdır. Bu ön sözden sonra sistemin getirdiği özelliklere bir göz atalım.

1) Biri, Millet meclisi, ötekisi Senato olmak üzere iki meclisli bir sistem kabul edilmiştir. Tek meclisin acele hareket etme, çok iş çıkarma ve kamu sorumlularını zamanında yakalama gibi iyi tarafları vardır. İki meclisli sistemde birinci meclis bir karar merciidir. İkinci meclis tasdik mercii olduğundan birince meclisle gelişmiş güzel alınan kararları düzeltme, Devlete daha kıvamlı bir düzen sağlamak ve bazı memleketlerde Anayasa Mahkemesi görevi yapmak gibi iyi tarafları vardır. Fakat işlerin yavaşlaması, masrafların artması, çoğunluğun Birinci Meclise Senato da ayrı ayrı partiler elinde bulunması gibi güçlükleri de göze almak lâzımdır. Milletlerin hayatında öyle anlar olur ki AZ SÖZ ÇOK İŞ (Little talk much Work) yapmak gerekir. Bizim son tarihimizde Mustafa Kemal'in, bütün demokratik eğilimlerine rağmen, az konuşma ve çok

iş yapma devrinde tek meclisi terviç etmesi bu esasa dayanır. Kalkınmasını yapmış, ekonomisini geliştirmiş ve eğitim davalarını halletmiş ülkeler birde Senatoya sahip olmayı rejimlerinin salabeti namına yararlı bulurlar.

2) Anayasa hükümete güvensizliğini birçok maddelerle belgelemiştir. O kadar ki bu anayasa ile yürütme erki yani hükümet, kamu işlerini yürütmede çok güçlük çekmektedir. İngiliz Devlet ve Milleti, hükümetlerine aşırı güvenleri ile tanınmıştır. Bizde ise bu konudaki güvensizlik bizi ifrattan tefrite götürmüştür. İktidara gelen bir hükümet partisinin seçim beyannamesinde vaat ettiği hususları gerçekleştirmeye uğraşır. Ama bir taraftan Danıştay meşhur durdurma kararı öte yandan, Anayasa mahkemesinin iptal kararıyla işleri başladığı yere geri getirir. Bu durumda etkili şekilde hükümet iş göremez. Hele durdurma ve iptal kararları bir partizanlık veya saptırıcı ideolojilerin sonucu olursa durum daha da vahamet arzeder. Başına buyruk kurumlarda Hükümet otoritesini küçültme hevesleri çok kuvvetlidir Üniversiteler bile muhtariyet zırhına bürünerek bazı yanlışlıklar yapmıştır. Devlet daireleri yakılır yıkılırken, halkın mal ve canı tehlikede iken, çoğu zaman, Devletin polis ve jandarmasının müdahalesini kınayanlara rastlanır.

3) Anayasa mahkemesi olarak bir başka özerk müessesenin kabulü mevzuatımıza bir yenilik getirmiştir. Gerçekte ya anayasa mahkemesi yahut Senatodan biri yeterli olduğu halde hem senato hemde anayasa mahkemesi tezi benimsenmiştir. Anayasa mahkemesi görev ve hukuk ilkesi bakımından tenkide uğramaktadır. Görev bakımından Senato üyelerinden şartları haiz kimselerin Anayasa mahkemesinin görevlerini yerine getirebileceği savunulmaktadır. Hukuk ilkesi yönünden itiraz ise daha fazla Devlet nazariyesini ilgilendirir. Başta anayasa mahkemesinin mevcudiyeti kuvvetler ayırımına aykırı görülüyor, saniyen Egemenliği kayıtsız, şartsız millete hasreden ilkeye aykırılık vardır. Çünkü Millî iradeyi temsil eden meclislerden çıkan bir kararı, yargı organı niteliğindeki, bir kurul iptal ediyor. Millet egemenliğini sonunda bir kaç yargıcın iradesine bırakmak büyük bir çelişki sayılmaktadır. Büyük Millet Meclisinin tekelinde bulunan savaş açma ve benzeri kararların böyle bir denetime bağlı kalmasının sakıncaları ise tahminin üstündedir.

4) Anayasa Güventik kurulu gibi çok yararlı ve isabetli bir kurum yaratmıştır. Devlet icraatının en ağır yükünü üzerine alan ordu erkânının yönetimde söz sahibi olması yararlı sayılabilir.

5) Sosyal adalet, Sosyal Güvenlik, fırsat eşitliği, lâiklik ve devrim kanunlarının dokunulmazlığı Anayasada ifade edilmiştir. Bu ilkeler

makul hadlerde uygulandıkları takdirde faydalıdır. Ancak, kesinlikle, aşırı yorumlardan kaçınmak gerekir. Zira aksi halde sosyal adalet, sosyal haksızlıkları, sosyal güvenlik tenbelliği, lâiklik dinsizliği getirebilir.

6) Tabii ve kontenjan senatörlükleri 61 Anayasasının bir sonucudur. Tabii senatörlükler iktidarın sivil idareye devrinin bir icabı sayılmaktadır. Kontenjan senatörlüklerine gelince, bunun anlamı o kadar açık değildir. Seçimle iş başına gelen bir başkanın yasama erkine dahil kim-seleri tayinle senatoya sokması düşündürücü olmuştur.

Yukarıda anahatlarıyla niteliklerini belirttiğimiz anayasa değerli bir belge olmakla beraber Atatürk Anayasalarındaki homojenlikten yoksundur. Bunu değerli Devlet adamlarının haiz olduğu ahlâk ve fazilet ilkeleri ve geniş dünya görüşleri telâfi edebilir.